

HET LAATSTE OORDEEL

PAT DONNEZ, RADIOSTEM

Thomas Mann, James Joyce en Marcel Proust hebben hun plaats in de literaire hemel al veroverd. Elke week vraagt DSL aan een overtuigde lezer wie een plek naast hen verdient. **Radiostem en auteur Pat Donnez detecteert vanavond op Klara de onzekerheden van deze tijd in 'De staat der dingen'; zondag ontvangt hij in 'Berg en dal' gevangenisexpert Jan De Cock.**

GAEA SCHOETERS

'Ergens half oktober las ik de eerste zin van *Het bureau*: "Dag meneer Beerta, zei hij." Daarna kwam de tweede en de derde - ik ben opgehouden toen het lente was. Dat was mijn winter van het jaar 2001.'

'Ik heb het boek - dat eigenlijk uit zeven boeken bestaat - in één keer gelezen. Eigenlijk kan je de roman samenvatten in één zin: getrouwde man werkt - zeer tegen de zin van zijn vrouw - dertig jaar lang in het Volkskundig Museum in Amsterdam, beschrijft zichzelf en zijn collega's en gaat met pensioen. En eerlijk gezegd, puur inhoudelijk is er weinig meer over te vertellen.'

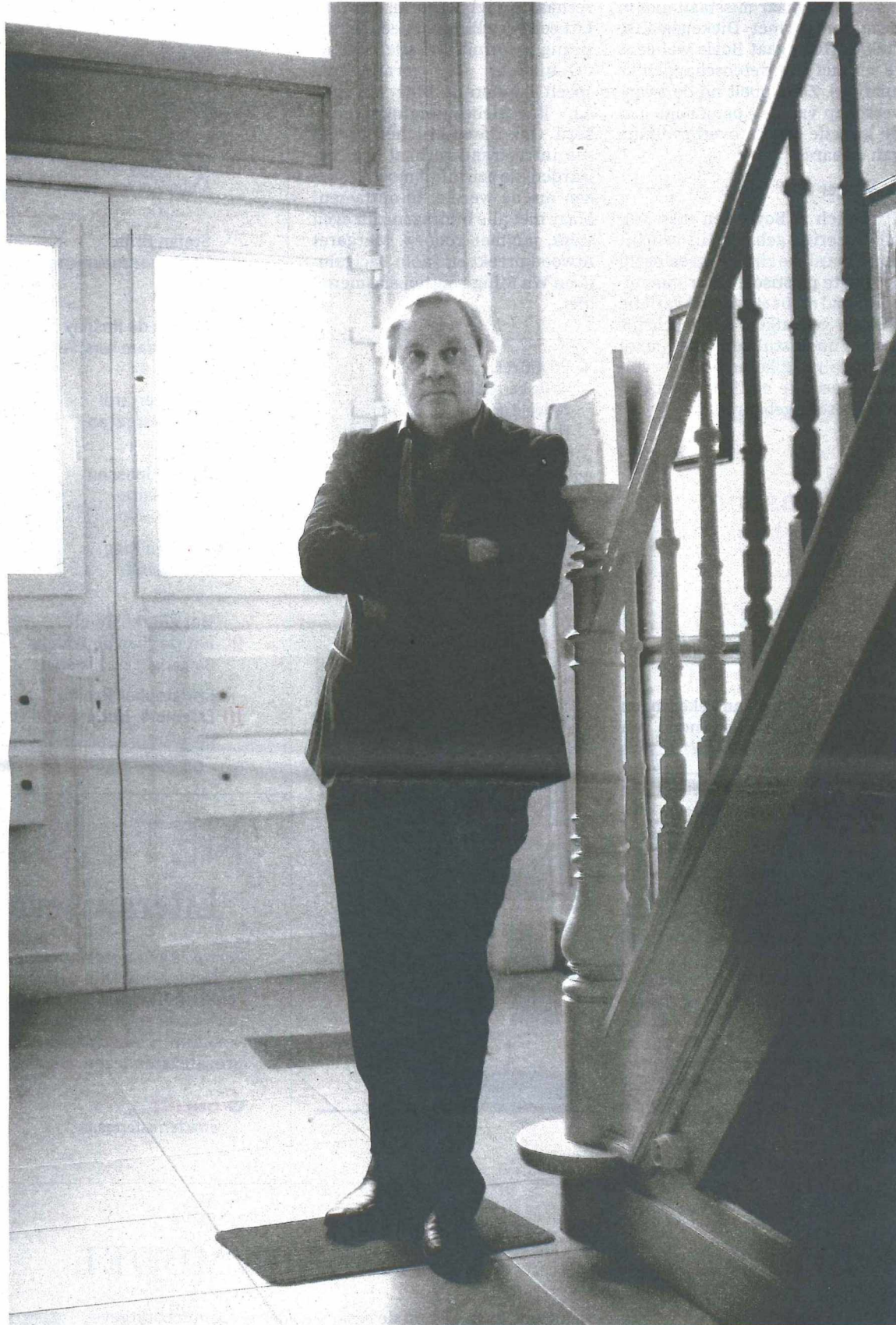
'Bovendien is het helemaal niet superieur geschreven, het zit vol met heel korte staccato dialogen zoals deze: "Hoe was het vandaag? Goed. Niks bijzonders? Nee. Niks bijzonders. En jij?'" Ik zeg niet dat het zo 5.000 pagina's doorgaat, maar J.J. Voskuil neemt je niet op sleeptouw zoals Proust of Van der Heijden met meanderende zinnen die nooit lijken op te houden. Integendeel.'

Verslaafd

'Al die lezers die de zeven delen ineens kochten en dan woedend waren omdat het maar is wat het is, kan ik alleen maar gelijk geven. En toch was ik eraan verslaafd. Net omdat het kleurloos is, net omdat het dertig jaar slepende voortgang van een leven op kantoor en daarbuiten is, miezerig, illusieloos, nihilistisch. Net daarom fascineert het mij.'

'Er is iets heel onheilspellends in de manier waarop Voskuil die zeven boeken heeft geconstrueerd; het lijkt een gewone opeenvolging van dagboekantekeningen die hij 's avonds neerpennt, maar dat is het geenszins. Het is meer alsof je achter een lijkwagen aanloopt; tussen de nabestaanden komen de verhalen op gang, maar eigenlijk denkt iedereen "schiet op, steek die kist in het graf, en dan nu naar de koffietafel". Je begint je steeds meer te ergeren aan de lijkgang waarmee het verhaal zich zeven boeken lang voortsleept. Maar diep van binnen voel je dat heel die waanzinnige onderneming naar een kern zal leiden.'

'Het zevende deel leest dan ook als een bom die hij onder de zes voorgaande legt, waardoor heel dat ding begint te verschuiven. Plots merk je dat die schijnbaar onwrikbare wereld van mensen

Pat Donnez: 'Ik begon collega's aan te spreken met de namen van de personages uit "Het bureau"' © Wouter Van Vooren

die nooit veranderen, toch veranderd is, onder je ogen, zonder dat je het gemerkt hebt. En dan krijg je de apotheose van al dat minimalisme.'

Nihilisme

'De hoofdpersonages Maarten en Nicolien zijn hyperindividualisten; zij houdt lijnrecht vast aan

haar principes: geen auto, geen kinderen en geen werk, want werk is rechts. Precies daarom werkt Maarten op het Bureau; dat kan hij nog net rijmen met hun afspraak om geen maatschappelijke engagementen aan te gaan. Want als afdelingshoofd Volkskunde is hij daar de hele dag bezig met nutteloze dingen,

zoals hoe boeren de nageboorte van hun paard ophangen, of het volkse geloof in kabouters.'

'Maar dan merk je dat hij zijn baan eigenlijk heel ernstig neemt en dat hij helemaal niet zo onthecht is als hij zou willen. Toch blijft hij zich voorhouden dat het allemaal niks betekent, tot in het zevende boek, als hij

met pensioen is. Dan verraadt hij zich met één bijna achteloze zin over de veranderingen op zijn kantoor: "alsof ik lucht ben geweest." In die ontluistering over het besef dat alles misschien echt nutteloos is geweest, krijgt zijn zogenaamde nihilisme een fatale inslag op zichzelf. Uiteindelijk rest hem niks, niet op het Bureau en niet thuis, en dat is zo dramatisch, dat het hilarisch is.'

Gek

'In de tijd dat ik *Het bureau* las, werkte ik op een grote redactie; ik voelde me daar een beetje Maarten Koning, en strooide met boutades als: "Och, het is maar radio, het verdampt terwijl je erbij zit." En dan tegelijk denken: "we winnen prijzen, we zijn goed bezig!"'

'Als ik 's avonds thuiskwam, was *Het bureau* het enige wat er was. Na verloop van tijd gebeurde er iets heel vreemds: ik begon collega's aan te spreken met de namen van de personages. Ik veranderde zelfs hun namen in mijn gsm. Iedereen dacht dat ik gek geworden was, tot ze het door kregen en kwamen vragen "wie ben ik dan?"'

'Maar tegelijk was dat ontzettend relatief: ik denk niet dat ik een van die collega's heb kunnen overtuigen ook maar een pagina van dat boek te lezen. Zelfs niet de flaptekst.'

DE AUTEUR: werkte, net als zijn alter ego Maarten Koning, zijn hele loopbaan op het Instituut voor Dialectologie, Volks- en Naamkunde in Amsterdam. Voskuil koos in 2008, op de Dag van de Arbeid, vanwege een slepende ziekte voor euthanasie.

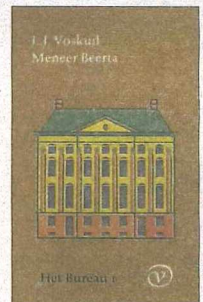
HET BOEK: literaire soap of meesterwerk? De omvangrijke roman verdeelde het lezerspubliek in hevige voor- en tegenstanders.

VERSCHENEN IN: 1996-2000

J.J. VOSKUIL

Het bureau, deel 1-7.

Van Oorschot, 5.058 blz.

COLOFON

Hoofdredacteuren: Bart Sturtewagen, Karel Verhoeven - Chef DSL: Veerle Vanden Bosch - Redactie: Peter Jacobs, Jan De Haese (fotoredactie), Monica Monté (fotoredactie), Dirk Huyghe (vormgeving), Danny Van den Eeckhout (vormgeving) - Medewerkers: Marijke Arijs is literair vertaalster Frans en Spaans, Mark Cloostermans is recensent, Luuk Gruwez is dichter en recensent, Toon Horsten is freelancejournalist, Kathy Mathys is recensente, Gaea Schoeters is freelancejournaliste en schrijfster, Ludo Teeuwen is departementshoofd toegepaste taalkunde aan HU Brussel, John Vervoort is recensent en thrillerspecialist. - Coverfoto: © Dieter Telemans/Hollandse Hoogte. - Contact: E-mail letteren@standaard.be - Tel.: 02-467.22.76

★★★★★
onmisbaar
★★★★★
uitstekend
★★★★★
goed
★★★★★
net niet
★★★★★
zwak
★★★★★
vreselijk